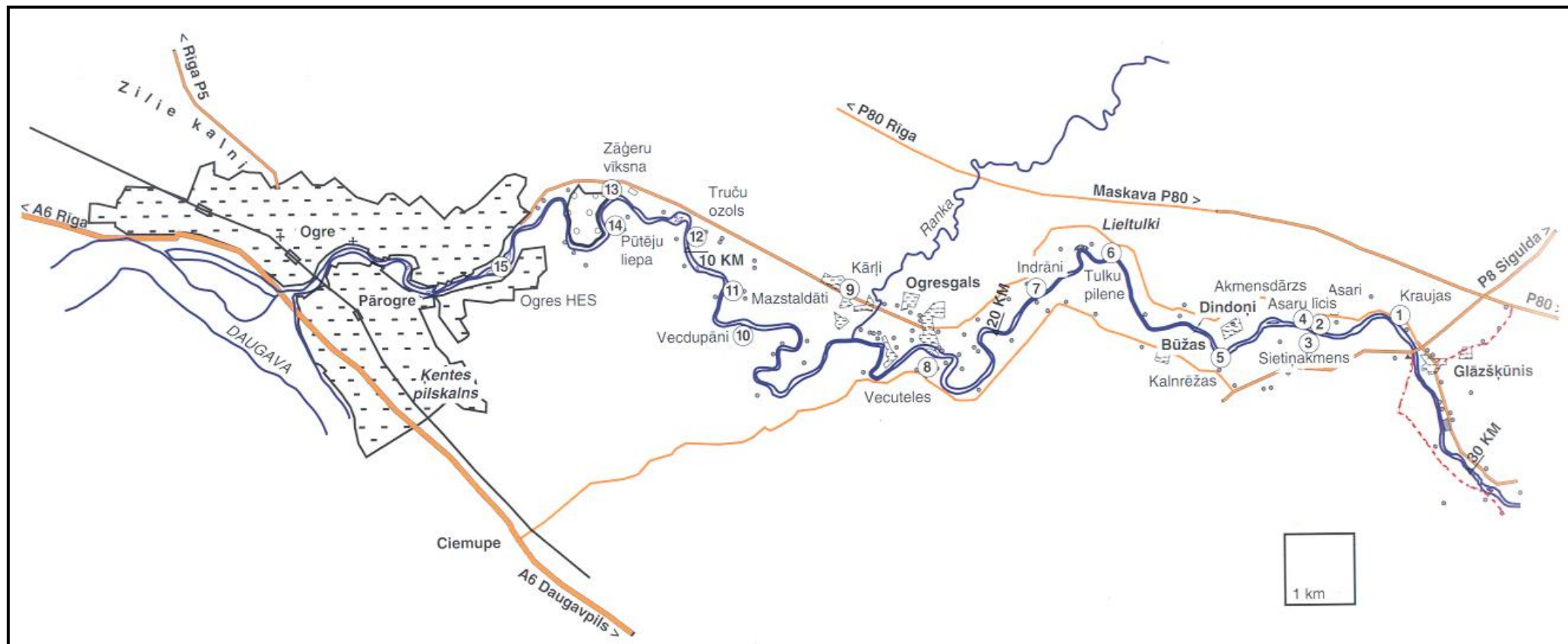

Glāzškūnis (šoseja Ķegums – Sigulda tilts) – Ogre Apmēram 25 km

Informācija no ūdenstūrisma ceļveža „Pa Ogres upi”
Gundars Patmalnieks
Rīga, 2004

Labs, krācains maršruts. Upes krasti samērā biezi apdzīvoti. Iekāpts viss ērtāk kreisajā krastā augšpus tilta. Ir nobrauktuve no šosejas uz zemes ceļa. Pēc 5 minūšu brauciena labajā krastā krāsainas (okers, tumši zils, dzeltens) klintis. No tām esot ņemti blūķi Rīgas rātsnamam. Tur pat augšā virs klintīm mājas.

1. „Kraujas”. Laba, interesanta noņemnes vieta. Pēc pāris līkumiem labā krasta nogāzē Mīlestības avotiņš. Tur jaunieši gājuši (un vēl tagad ejot) mazgāties. Vēl pēc pāris līkumiem, labajā krastā, pretī saliņai un klintīm visā Ogres rajonā pazīstama, slavēta vieta.
2. Asaru līcis. Savulaik tur spēlēts teātris (Blaumaņa „Trīnes grēki” uzvesti vēl 1966. gadā), notikuši pat Ogres rajona dziesmu svētki, un, protams, rīkotas zaļumballēs. Tikai pēdējos kolhoza gados, kā stāstīja „Asaru” māju saimniece: „Lēdmanieši brauca sist rembatiešus”, tāpēc balles pārceļtas uz klubu (kautiņi gan turpinājušies arī tur), bet līcis pamests aizmirstībai. Tagad privatizēts, un jaunais īpašnieks grandiozu tūrisma biznesu plānu realizēšanu sācis ar lielo koku izciršanu un strīdēšanos ar visiem apkārtnējiem iedzīvotājiem. Var jau būt, ka var arī tā.
3. Tieši pretī Asaru līcim, kreisajā krastā, atrodas milzīgs Sietiņu jeb Velnakmens (esot bijusi, protams, arī kulta vieta). Lai to apskatītu gan vajadzīgas zināmas klinšu kāpšanas iemaņas. Uzrāpties augšā stāvajā krastā nebūs viegli. Bet varbūt ir vērts pacensties, izlocīt kājas pēc tupēšanas laivā, un apciemot vienu no lielākajiem (Ogres rajona lielākais. Tā apkārtmērs 16 m, augstums 1,7 m, tilpums ap 25 kubikmetri) Latvijas akmeņiem. Ko tik visu viņš, tīruma vidū stāvēdams, nevarētu pastāstīt, ja mācētu runāt!

Braucot tālāk, labajā krastā uzreiz nonākam... „mazajā Japānā”. Tikai bambusniedru birzs vietā šalc mūsu pašu niedru audze. Toties klintis ir īstas. Un tajās iekopts akmensdārzs.

4. Akmensdārzs tiešām atstāj „sabi” (īsti japāniski) iespaidu. Nevar saprast, vai mūsu izjūti radniecība radusies vispārējās Eiropas filozofiskās domas iespaidā 19. gs. (sākot ar Šopenhaueru un beidzot ar Raini), vai arī nākusi vēl no aizvēsturiskiem laikiem, par kuriem liecina vairs tikai mūsu hidronīmi (Daugava – Ceļa upe, Umītes ezers pie jūras – jūras roka u. tml.). Lai vai kā, arī tie, kuri neorientējas austrumu lietās, noteikti nenožēlos, ka izkāpuši krastā, un uz brīdi ļāvušies šai burvībai.

Tālāk upes krasti vairs nav tik skaisti. Sākās lauki. Nelielu mierinājumu sniedz straume – upe tek nestājoties. Pēc 1 minūtes kreisajā krastā klāt Ogres lielākais dolomīta atsegums.

5. Kalnrēžas. No šejienes Latvijas Valsts sākuma gados ņemti akmeņi Finanšu ministrijas ēkai. Interesantas ir Jāņa Grestes (1876 – 1951), mūsu izcilā skolotāja, Latvijas Zemes bagātību pētīšanas komitejas organizatora, atmiņas. „...es ar savu Latvijas akmeņu propagandu kaitēju direktoru makiem. Viņi gribēja pasūtīt smilšakmeni Finanšu ministrijas ēkai no ārzemēm par 1 550 000 latiem. Tā viņu kabatās ieslīdētu 150 000 latu t.i., 10% no visas summas. Bet es ieteicu Ogres – Rembates smilšakmeni, un no tā viņi nopelnītu neko.” Re kā! Šodien mēs atkal katru dienu avīzēs lasām, kā ar importu tiek šķērdēti mūsu līdzekļi un grauta mūsu tautsaimniecība. Ai, kā mums tagad pietūks tādu drosmīgu vīru un visu aptverošu, skaidru skatījumu uz notiekošo!

Atseguma lejas daļā starp varenajiem klintsblūķiem (akmeņlauztuves paliekas) varam mēģināt atrast arī 3 m garo alu.

Pēc pāris līkumiem upe kļūst lēnāka, bet tomēr tek. Vēl pēc 10 minūšu brauciena labajā krastā gara, stāva krauja pēkšņi beidzas, un sākas pļava. Plakums augšā starp upi un tīrumu ir bijusi nocietināta vieta.

6. Tulku pilene, bet ne pilskalns. Tur pat tīrumā arī senkapi. Tomēr pagaidām nopietnu pētījumu nav bijis.

19. gs. pazīstamais vēsturnieks Lēviss fon Menārs (pēc profesijas arhitekts, tagad atdusas Meņģeles kapsētā) rakstījis par pilsvietu pie Ogres tilta Tapas kroga. Senatnē pilskalns saukts arī par Remines pilskanu. Kaut šī vieta mūsdienā Remīnei ir tuvāk nekā Vecuzēnu pilskalns, mūsdienu zinātnieki šo versiju neatzīst.

Pa grēdu ejot uz māju pusi, koki apaudzis pauguriņš, viduslaiku kapsēta. Pie kupla dzīvības koka apkārtnes ļaužu, sevišķi meiteņu iecienīts kāda puīša, kurš kritis divkauja par savu iemīļoto vēl 1918. gadā, kaps.

Interesanta ir arī pašu māju nosaukuma – Tulki – rašanās vēsture. Poļu – zviedru – krievu kara gados tur dzīvojuši cilvēki, kuri zinājuši šīs valodas, un tāpēc ņemti par tulkiem (toreiz ar vāju angļu valodu nevarēja izlāpīties).

Ja tomēr „paskrējām” garām Tulkiem, tad tūlīt savā priekšā redzam iespaidīgu, gandrīz vertikālu smilšu – mālu sienu. Upe to „grauž” neparasti asā līkumā. Pēc 1 minūšu brauciena 3 elektrības vadi šķērso upi. Labajā krastā skaista lapene.

7. „Indrāni”. Viesmīlīgi saimnieki nodarbojas ar viesu uzņemšanu.

*Ogres novada TIC piezīme: „Indrāni” piedāvā naktsmītnes, pirti, volejbola un futbola laukumus, ugunsкура vietas.

Sīkāka informācija pa tālr. 29242603

Turpat, tīrumā pie lapenes, pazīstamā Indrānu apmetne. Nekā sevišķa nav – tīrumā akmeņu šķembas, ogles, mītnu zeme, tumšāka par parasto tīruma mālu, keramikas lauskas. Vienkārši tur mūsu sentēvi dzīvoja pirms vairāk kā 1000 gadiem. Kas es esmu? No kurienes rados? Kur ir atbilde? Varbūt tieši tur.

Pēc „Indrāniem” upe pamazām kļūst lēnāka, līdz gandrīz pilnībā apstājas. Apdzīvotība kļūst arvien blīvāka. Sāk parādīties arī mūsu civilizācijas (kultūras!) tradicionālās pazīmes: polietilēna pudeles, plastmasas spaiņi. Pēc 25 minūšu cītīgas airēšanas esam sasnieguši Ogresgala vanšu tiltu. Kreisajā krastā lejpus tilta atrodas latviešu teātra leģenda.

8. „Vecuteles”. Tur Latvijas teātra vēsturi veidojis Auseklis. Jau 1873. gadā uzvesta pirmā izrāde „Mika”. Luga autors esot bijis turpat Ogresgala „Kalna Kārļos” dzīvojošais R. Tomsons. Tautas teātra tradīcijas saglabātas līdz mūsdienām. Katru vasaru, atceroties mūsu tautas gara veidotājus, „Vecutelēs” tiek spēlēts teātris. Arī nākošasar.

Lai nokļūtu „Vecutelēs”, ieteicams izkāpt kreisajā krastā, uzreiz pēc tilta, un doties pārsimts metrus pa ceļu līdz krustojumam, pa ceļam apskatot interesantu kūti, kura vairāk izskatās pēc vecas baznīcas (bet neesot, vismaz tā pagalvo saimnieki). Piedzīvojumu meklētāji var mēģināt ietaupīt 50 m, un maliet zemāk riskēt iebrukt knapi pamanāmā attekā (ja laiva šaurāk par 1m), un tad doties pāri pļavai. Mājas, kurām apkārt visvairāk vīksnu un ozolu (vairāk dižkoki), būs īstais.

Esam nobrukuši jau 10 km. Sākas krācainais posms. Labajā krastā varens dižozols. Braucam cauri ciematam. Krasti apbūvēti, sakopti. Jauki. Atceroties skaisto Glāzšķūni, prātā ritinās domu pavediens. Cilvēki vienmēr meklējuši straujāko upi un skaistāko vietu, kur dzīvot. Re, pat tautietis solīja „lielu māju kalniņā, strauju upi lejiņā”. Nez, ar kuru galu domāja mūsu „gaišās galvas”, kad plānoja upes pārvērst par dīķu kaskādēm. Tauta tak vēl atcerās tos laikus, kad vīrelis solīja: „vsjo zaseju kukoruzoi!” Tagad principā tādas pašas „rekomendācijas” nāk no pretējās debespuses.

Pēc 20 minūšu skaistā nobrauciena, klāt trošu tiltiņš un kreisajā krastā Rankas ieteka. Smilšu sēklis, laba peldvieta. Ir vērts izkāpt un pastaigāties uz augšu gar skaisto Rankas gravu. Taciņa uzved pie avotiņa. Ja tupināsim ceļu garām skolai nogriežoties pa kreisi, ieraudzīsim Ogresgala pagastmāju.

9. „Kārļi”, tagadējais pagastnams. Tur savu „skaistāko vasaru” kopā ar savu līgavu Mariju Deideri 1903. g. aizvadīji viens no mūsu izcilākajiem komponistiem Emīls Dārziņš. Turklāt tieši šī vasara ir bijusi iedvesmas avots „Melanholikajam valsim”. Runā pat, ka tieši „Kārļos” tas komponēts.

Tālāk upe kļūst lēnāka, sākas mežs. Pēc 20 minūtēm liels kājnieku tilts uz „Lāčplēšiem”. Kreisajā krastā avots. Vēl pēc 10 minūšu brauciena pāri upei trose – Ogres meteo centrs.

Uzreiz ar līkuma labajā krastā varens dižozols ar interesantu dobumu. 50 m tālāk kreisajā krastā mājās.

10. „Vecdupāni”. Pagalmā varena dižliepa (5,7 m), otra, mazāka, gar upi uz leju. Krastā knapi pamanāma māju vieta. Tur Dainu vākšanas periodā esot dzīvojis Krišjānis Barons. Saimnieki piedāvā nometnes vietu un naktsmājas.

Tālāk kreisajā krastā smilšainas pludmales, labas peldvietas. Karsts stāvs, apaudzis liepām (arī dižliepa) un ozoliem. Aiz līkuma, tiklīdz parādās 4 elektrības vadi, labajā krastā smilšu pludmalītē vērts piestāt, un iziet 100 m cauri mežam un iepazīties ar droši vien pašas slavenākās latvietes leģendu.

11. Ūezariene Katrīna. Vēsturnieki nezina, kur dzimusi pāvesta Glikas audzumeita, bet vietējie iedzīvotāji no paaudzes paaudzē nodod ziņas, ka Katrīna dzimusi mežsarga ģimenē „Staldatos”, un ganos gājusi „Mazstaldatos”, bijusi vienkārša kalpone, kurai uzmācies muižkungis, un tāpēc viņa aizmukusi pie radiem uz Alūksni. Pašreizējais „Mazstaldatu” saimnieks gan izteicies, ka dzimusi Katrīna ir Polijā, bet pārējais gan esot taisnība.

Kas notika tālāk, to vēsturnieki labi zina. Viņi tikai nezina, ka būdama jau ūezarienes godā, Katrīna apciemojusi dzimto pusi (ne jau Alūksni, bet Ogresgalu. Lai vēsturnieki domā, kāpēc tā?). Tad arī mājām iedoti šie nosaukumi.

Katrīna ciemojusies ilgi. Iestādījusi ozolus tīruma vidū. Citi apgalvo, ka iestādījusi tikai vienu ozolu, un pie „Truču” mājām. Sirma māmuļa, bijusi skolotāja, Zenta Jaunākā no „Mazstaldatiem”, vispirms gan nobrīdinot, ka tā ir tikai leģenda, arī saka, ka iestādīts tikai viens – „Katrīnas ozols”, un nevis pie „Trunčiem”, bet tā paša tīruma malā, kur jau „dižajos” četri rindā iestādītie.

Katrīnai patīcis peldēties. Lai padziļinātu upi, uzbērts „Katrīnas dambis”. Aiz līkuma, zem elektrības vadiem vēl tagad redzama krācīte. Bet vecie ļaudis atcerās, ka bijis varens dambis. Zentas kundze gan ieminējās, ka tur varēja būt arī zušu tacis. Bet droši zinām ir viens – dambis bijis rūpīgi veidots. Tā pat ir ar „Katrīnas akmeni”. Pēc peldēšanas ūezarienei patīcis sēdēt uz liela, plakana akmens upē pie krasta. Vīrs ūdens redzams tikai sausā vasarā.

Īstā „Staldatu” māju vieta atrodas 50 m zem „Katrīnas dambja”, upes līkumā, labajā krastā, pie divām lielām vīksnām. Vēsturnieki šaubās, vai dzimusi tur Katrīna, bet arheologi skaidri zina, ka tur bijusi senlatviešu apmetne.

Turpat blakus vīksnām pamanāms akmeņu krāvumiņš. Kolhozu laikos tur vēl bijis koka krusts, vēlāk izgāzts, pavisam pazudis pēdējos gados. Il Pasaules kara laikā tur nošauti un apglabāti divi vācu armijas dezertieri. Vācieši. Vienam bijis Fricis vārdā. Savu varoņu kapus vācieši kopj, bet „tautas nodevējus”? Ne jau visiem gribējās pildīt savu „misiju”, „meklējot kašķi svešā zemē”.

Cik dažādi vienkāršu cilvēku likteņi vienu viet! Krievijas ķeizariene, senlatvieši, vācu dezertieri.

Sākot braukt tālāk, pretējā, kreisajā, krastā cauri krūmiem lauka vidū vīd varens ozols. Tādu dižozolu te netrūkst (pazīstamais dabas pētnieks Guntis Eniņš šo apvidu reiz bija nodēvējis par ozolu brīnumzemi), bet šis ir īpašs. Augstu galotnē izzāgēts dobums, un zem tā izcirsts caurums. Laikam taču bišu koks.

Tālāk upe kļūst lēnāka, plūst cauri laukiem. Pēc 10 minūtēm parādās trošu tiltiņš, un kreisajā krastā pirmais Ogres pilsētas vēstnesis – dzeltens, cara laikā būvēts nams. Balkons ir, kolonnas ir, bet elegances trūkst. Ogre 19. gs. beigās attīstījās par Rīgas bagātnieku rajonu. Tāpēc arī šī cara laikam raksturīgā arhitektūra.

Tūlīt arī jāsāk skatīties, kur izkāpt labajā krastā, vislabāk strautiņa grīvā, lai apskatītu varenu dižozolu.

12. Truču ozols (apkārtmērs 5,7 m) skaitā pļaviņā strautiņa krastā. Vēl viens Katrīnas ozola variants. Stādījusi šo viņa noteikti nav, varbūt vienīgi atpūtusies pie tā. Vieta tiešam skaista.

Strauta otrā pusē asfaltēts celiņš, saukts par Apli, pienāk pie pašas upes, Ideāla vieta, kur beigt braucienu, ja negrib braukt līdz Ogrei, un esam pieraduši pievērt acis uz tradicionālajiem civilizācijas pavadoņiem – maisiņiem, pudelēm un citām dražām.

Pēc 10 minūšu brauciena varam redzēt jau mūsdienīgu muižu izpildījumu. Tikai gaumes dažādas. Viens izkopis skaistu parku līdz pašai upei, bet otrs kā ar lineālu nomērijis obligāto tauvas joslu, un visu savu īpašumu apjozis ar iespaidīgu žogu. Pēc līkuma kreisajā krastā pļava.

13. Pūtēju liepa (3,7 m). Izkāpt visērtāk krasta līkumā pie strautiņa ietekas, un iet gar strautiņu uz augšu. Liepa, un turpat arī varena priede draudzīgi aug strauta kreisajā stāvkrastā.

Labajā krastā sākas dārzi. Skaista graviņa ar strautu – bijušās Emmas muižas parks. Kamēr Katrīna cimojusies savās mājās, Pēteris I esot bijis apmeties šajā muižā (laikam, lai būt tuvāk darījumu centriem). Turpat blakus graviņai aug dižvīksna.

14. Zāģeru vīksna labajā krastā (apkārtmērs 6,3 m). Tālāk upe 20 minūtes tek gar Ogres dārzēm labajā krastā, kreisais krasts mežains. Gadās pa krācītei.
15. Ogres HES. Neskatoties uz autora nepatiku pret absurdo HES-u bumu un „dubulto iepirkuma tarifu”*, šis HES palos mūsu braucienu netraucē nemaz, bet vasarā ūdens „stāvēs” ne vairāk par pāris km. Laivas ērtāk apnest pa kreiso krastu.

*lai šos HES-us padarītu rentablus, 8 gadus no HES-a palaišanas brīža valsts monopoluzņēmumam „Latvenergo” jāiepērk elektroenerģiju no tiem par divreiz lielāku cenu, nekā Latvenergo pārdod to patērētājiem. 2002. g. iepirka par 6,5 sant., bet pārdeva par 3,9 sant. Labdarība cēlu mērķu vārdā pildot ES rekomendācijas.

Paliek brauciena pēdējā pusstunda, pēdējie 4 km. Daudzie dambīši zemākā ūdenī var sagādāt nepatīkamus pārsteigumus. Jāprot trāpīt „īstajā robā” (vārda tiešā nozīmē). Īsi pirms kājnieku tiltiņa kreisajā krastā pēdējais dolomīta atsegums. Pretējā krastā jauka, balta pareizticīgo baznīciņa vēlreiz atgādina, kā cēlusies Ogres pilsēta, kādai rīcībai piederējuši 19. gs. beigu bagātnieki.

Paliek pēdējie trieni līdz dzelzceļa tiltam, tad šosejas tiltam, klāt arī Daugava. Ehh... nebūtu uzcelts Rīgas HES, tas pats, kura dēļ Ogres pilsētu apdraud plūdi, varētu vēl pāris km nobrukt pa Ogrī, nogriežoties pa labi gar šoseju. Bet tagad Ogres vecā gultne pārvērsta par aizaugušo dīķi starp diviem dambjiem. Jāaizmirst.

Šoreiz viss. Jākāpj ārā. Braukt ar laivu, protams, var pa jebkuru ūdeni, tomēr ceļojums pa Rīgas HES ūdenskrātuvi pēc dzīvās, spriganās Ogres šķītīs kā spoku kuģa brauciens pa mirušo upi. Šo efektu vēl pastiprina Iksķīles baznīcas drupas (ja tik tālu izturēsim) – rēgs ūdens lauka vidū. Nav vērts. Daugava leļpus Jēkabpils nav ūdens tūrismam piemērota. Cerams, ka 21. gs. cilvēki savas upes sāks saudzēt, un ūdens tūristi pratīs aizstāvēt gan upes, gan savas tiesības braukt pa tām. Runā, ka drīz vajadzēsot biļetes pirkt!? Negulēsim!